

Her følger overskrifterne fra sidste møde i Sjældenhedsudvalget, der foregik online 27. februar 2024. På mødet blev arbejdet med genbehandling af fund af sibirisk og japansk bynkefugl, der har stået på siden 2021, afsluttet. Desuden blev status for antal fund af halsbåndstroidænder i Jylland siden 2020 revideret.

Nyhedsbrev fra Sjældenhedsudvalget

27. FEBRUAR 2024

[Anders Odd Wulff Nielsen](#)

[Sakari Kauppinen](#)

Genbehandling af 'østlige bynkefugle'

I 2018 fik japansk bynkefugl (*Saxicola stejnegeri*) artsstatus, da den blev splittet fra sibirisk bynkefugl (*S. maurus*) af International Ornithological Congress (IOC) (Gill et al. 2024). Japansk bynkefugl regnes som monotypisk, mens sibirisk bynkefugl er polytypisk med de fem racer: *ssp.*

hemprichii (kaukasus-bynkefugl), *ssp. variegatus* (steppe-bynkefugl), *ssp. maurus* (sibirisk bynkefugl), *ssp. indicus* (himalaya-bynkefugl) og *ssp. przewalskii* (kinesisk bynkefugl). De tre førstnævnte racer af sibirisk bynkefugl forekommer i Vestpalæarktisk. Nominatformen *S. m. maurus* er udbredt fra østlige Finland, nordlige og østlige del af europæisk Rusland mod øst til Mongoliet og Pakistan. Den afløses af *S. m. hemprichii* fra østlige Ukraine, nordlige Kaukasus, vest og nord for det Kaspiske Hav og af *S. m. variegatus* i sydøstlige Tyrkiet, Transkaukasien til nordlige og vestlige Iran. Opdelingen i de to arter, japansk bynkefugl og sibirisk bynkefugl efterlod langt størstedelen af de danske fund af 'østlige bynkefugle' (*S. maurus/S. stejnegeri*) som ubestemte, da arterne på daværende tidspunkt kun med sikkerhed kunne adskilles ud fra en DNA-analyse. Der er imidlertid sket en udvikling inden for adskillelsen af artsparet, så det nu er muligt at identificere visse individer alene ud fra en kombination af forskellige dragt karakterer.

I 2021 publicerede Sveriges Ornitologiska Förenings Raritetskomité (RK) deres genbehandling af artsparet og præsenterede i samme forbindelse de benyttede kriterier for, hvordan det alene ud fra en kombination af forskellige dragt karakterer, er muligt at artsbestemme nogle individer inden for artsparet (Hellström & Waern, 2021). I februar 2023 publiceredes disse kriterier på engelsk (Hellström & Waern, 2023) med enkelte opdateringer i forhold til 2021-publikationen.

I 2023 fulgte Norsk Sjældenhetskomite for Fugl (NSKF) trop med deres genbehandling (BirdLife Norge, 2023), som tog udgangspunkt i de samme kriterier for artsbestemmelse, som publiceret af Hellström & Waern (2023).

Med udgangspunkt i disse kriterier har også DOF's Sjældenhedsudvalg genbehandlet samtlige 62 danske fund af sibirisk/japansk bynkefugl fra 1955-2023. Resultatet af denne genbehandling er blevet, at der nu er 16 (26%) fund af sibirisk bynkefugl og 5 fund (8%) af japansk bynkefugl. Dermed står 41 fund (66%) af ubestemte sibirisk/japansk bynkefugl tilbage.

I Sverige er der t.o.m. 2023 godkendt henholdsvis 33 fund (15%) af sibiriske bynkefugle, 8 fund (4%) af japanske bynkefugle og 174 fund (81%) af ubestemte sibirisk/japansk bynkefugl (Birdlife Sverige, 2023). I Norge er der t.o.m. 2023 godkendt 27 fund (26%) af sibiriske bynkefugle, 4 fund (4%) af japanske bynkefugle og 72 fund (70%) af ubestemte sibirisk/japansk bynkefugl (Birdlife Norge, 2023). Blandt de 41 danske fund af ubestemte sibirisk/japansk bynkefugl er der seks fund, hvor det ikke er lykkedes Sjældenhedsudvalget at fremskaffe dokumentation for fundene:
9. maj 1978: han, Christiansø, Ertholmene, B.
8.-10. oktober 1978: 1K/hun, Nyord, M.

4. maj 1983: hun, Christiansø, Ertholmene, B.
29. september 1984: 1K han ringm., Christiansø, Ertholmene, B.
27. april 1988: han, Christiansø, B.
29. maj 1991: hun ringm., Blåvands Huk, RB.

Sjældenhedsudvalget vil derfor benytte lejligheden til at efterspørge dokumentation på særligt de fund, men er naturligvis interesseret i at se billeder eller videooptagelser af de øvrige fund, der heller ikke har kunnet artsbestemmes, hvis nogle skulle ligge inde med dokumentation, man forventer kan være afgørende for en præcisering af artsbestemmelsen.

Japansk bynkefugl *Saxicola stejnegeri* (5 fund)

- 15.-19. oktober 2008: hun, Nordstrand og Grenen, Skagen, NJ
18. oktober 2013: hun, Højerup, Stevns, S.
30. oktober-1. november 2017: 1K han ringm., Gedser Odde, LF (DNA).
13.-24. oktober 2020: 1K han, Tipmosen, Ho, RB (DNA).
28. oktober-3. november 2023: 1K han, Melby Overdrev, S (DNA).

Sibirisk bynkefugl *Saxicola maurus* (16 fund)

Med karakterer svarende til ssp. *hemprichii*

- 18.-19. maj 2003: han, Butterstien, Skagen, NJ.
11. maj 2016: 3K+ han, Hullehavn, Svaneke, B.

Med karakterer svarende til ssp. *hemprichii* / *variegatus* / *maurus*

27. september 1964: 1K/hun, Hesselø, S (DNA).
22. september 1994: 1K/hun, Værnengene, RK.
2.-12. oktober 2003: hun, Husby Strand, F.
29. oktober-8. november 2008: hun, Hyllekrog, LF.
15.-16. oktober 2013: hun, Skagen, NJ.
16.-22. oktober 2019: 1K/hun, Mandø, RB (DNA).
20. oktober 2021: hun, Skallingen, RB.
20.-21. oktober 2021: 1K hun, Thyborøn, RK.

Med karakterer svarende til ssp. *variegatus* / *maurus*

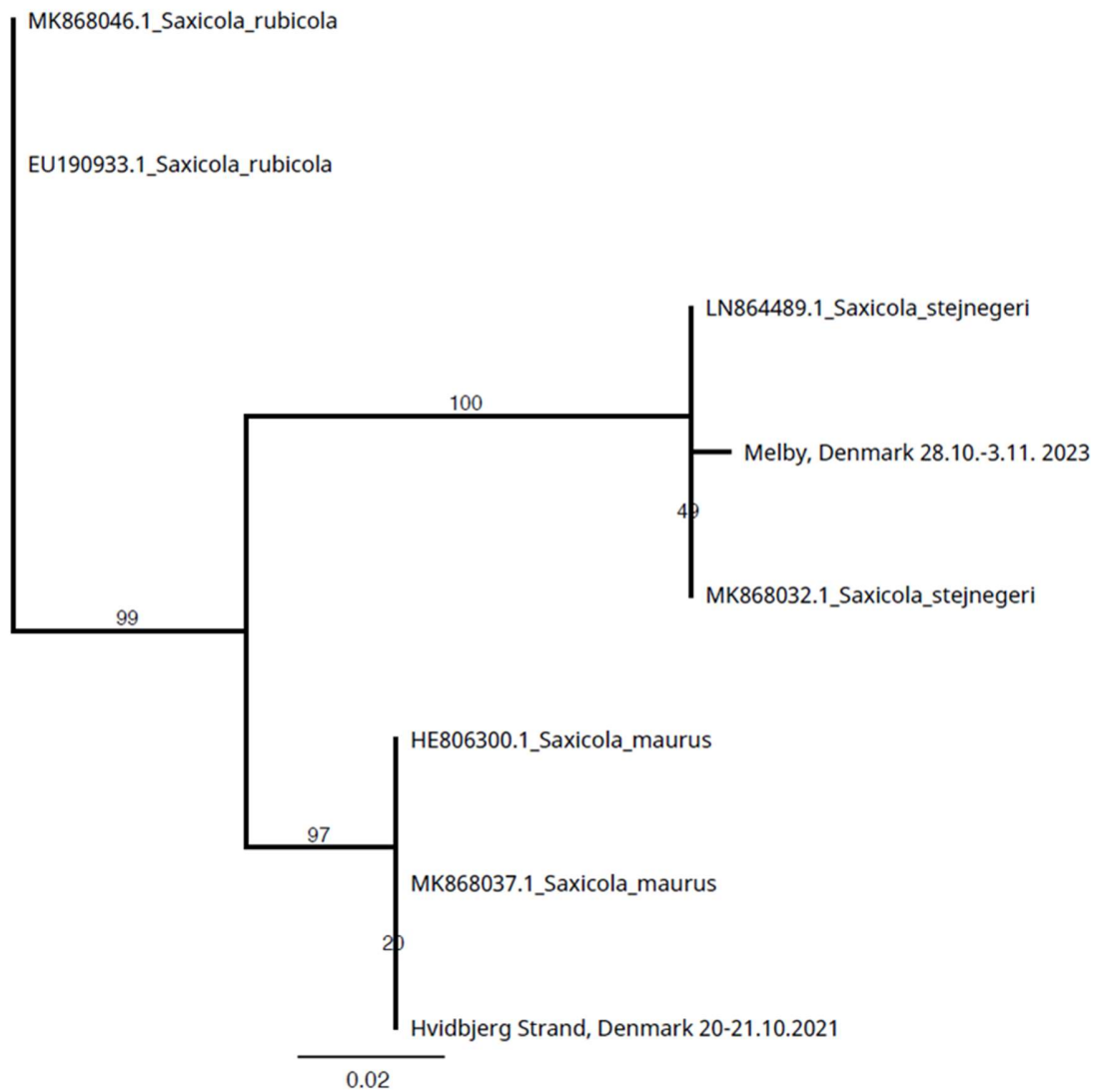
- 24.-25. september 2011: 1K han, Blåvands Huk, RB.
28. maj 2012: 3K+ han, Gedser, LF.
14.-16. oktober 2017: 1K han, Nyeng, Ho, RB.
28. maj 2020: 3K+ han ringm., Christiansø, Ertholmene, B (DNA).
20.-21. oktober 2021: 1K han, Grønningen, Blåvand, RB (DNA).
18.-30. oktober 2023: 1K han, Skagen, NJ.

Japansk bynkefugl Saxicola stejnegeri / sibirisk bynkefugl Saxicola maurus (41 fund)

28. september 1955: 1K/hun, Blåvands Huk, RB.
24.-25. september 1977: 1K/hun, Kongelundsengen, Amager, S.
9. maj 1978: han, Christiansø, Ertholmene, B.
8.-10. oktober 1978: 1K/hun, Nyord, M.
5. oktober 1980: 1K/hun, Christiansø, Ertholmene, B.
2. november 1980: 1K/hun, Christiansø, Ertholmene, B.
27. september 1981: 1K/hun ringm., Christiansø, Ertholmene, B.
30. september 1982: 1K/hun, Christiansø, Ertholmene, B.
4. maj 1983: hun, Christiansø, Ertholmene, B.
17.-18. maj 1984: 2K han, ringm., Christiansø, Ertholmene, B.
29. september 1984: 1K han ringm., Christiansø, Ertholmene, B.
30. oktober 1986: 1K/hun, Christiansø, Ertholmene, B.
19. oktober 1987: 1K/hun, Christiansø, Ertholmene, B.
27. december 1986-1. januar 1987: 1K/hun, Kongelunden, Sydvestamager, S.
27. april 1988: han, Christiansø, B.
13. oktober 1988: 1K han ringm., Kroghage, Gedser, LF.
15. oktober 1988: 1K/hun, Gilbjerg Hoved, S.
29. maj 1991: hun ringm., Blåvands Huk, RB.
5.-7. oktober 1991: 1K han ringm., Blåvands Huk, RB.
9.-10. oktober 1993: 1K/hun, Blåvands Huk, RB.
26. september 1994: 1K/hun, Christiansø, Ertholmene, B.
15. oktober 1995: 1K/hun, Christiansø, Ertholmene, B.
23. april 1996: han, Sønderho Strand, Fanø, RB.
24.-26. september 1996: 1K/hun, Blåvands Huk, RB.
19. oktober 1996: 1K/hun, Lyngvig Fyr, Holmsland Klit, RK.
8.-9. oktober 2000: 1K/hun, Svaneke Fyr, B.
5.-14. november 2000: 1K han, Bygholm Vejle, NJ.
2. oktober 2002: 1K/hun, Græsholmen, Ertholmene, B.
16.-17. april 2007: hun, Blåvands Huk, RB.
14.-17. oktober 2007: 1K/hun, Blåvands Huk, RB.
1.-2. november 2009: 1K/hun, Blåvands Huk, RB.
25. september 2010: 1K/hun, Bulbjerg, NJ.
1. juni 2013: 2K han, Skagen, NJ.
30. september 2013: 1K han, Vigsø, Hanstholm, NJ.
16.-17. oktober 2013: 1K/hun, Ishøj Strand, S.
16. oktober 2017: 1K/hun, Blåvands Huk, RB.
21. maj 2019: 3K+ han, Grenen, Skagen, NJ.
21. maj 2020: 2K han, Griben, Sjællands Odde, S.
13. november 2020: 1K/hun, Holter, Skjern Enge, RK.
8. og 15.-16. oktober 2022: hun, Grenen, Skagen, NJ.
29. september 2023: 1K/hun, Hanstholm, NJ.

Danmarks femte fund af japansk bynkefugl (*Saxicola stejnegeri*) i Melby bekræftet af en DNA-sekvensanalyse

Den 28. oktober - 3. november 2023 rastede der en sibirisk/japansk bynkefugl (*Saxicola maurus/stejnegeri*) på Melby Overdrev. Fuglen var meget publikumsvenlig, og der blev indsamlet flere ekskrementprøver til DNA-analyse, koordineret af Søren Haaning Nielsen. I forbindelse med Feltræf 2021 blev der den 20. oktober fundet en sibirisk/japansk bynkefugl på Grønningen/Hvidbjerg Strand. Det lykkedes Anders Odd Wulff Nielsen at indsamle en enkelt pølle fra bynkefuglen. Ekskrementprøverne blev afleveret til Sakari Kauppinen, som sammen med Niclas Gyllenstrand har foretaget en DNA-analyse af begge bynkefugle. Det lykkedes Sakari og hans team på Center for RNA Medicin ved Aalborg Universitet at oprense DNA fra pøllerne og efterfølgende PCR-amplificere et stykke af ND2-markørgenet fra det oprensede DNA. Prøverne blev sendt til DNA sekvensanalyse hos Niclas Gyllenstrand og hans team på Centrum för Genetisk Identifiering ved Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm. DNA-sekvenserne fra de to bynkefugle blev sammenlignet med ND2 gensekvenser fra referenceindivider for japansk bynkefugl (*Saxicola stejnegeri*), sibirisk bynkefugl (*Saxicola maurus*) og sortstrubet bynkefugl (*Saxicola rubicola*). En fylogenetisk analyse af ND2-sekvenserne grupperede Melby-bynkefuglen sammen med to japanske bynkefugle; LN864489_1 (Cade & Collinson 2015) og MK868032.1, mens bynkefuglen fra Grønningen/Hvidbjerg Strand grupperer sig blandt referenceindivider for sibirisk bynkefugl (Collinson & McGowan 2012). DNA-analysen bekræfter hermed bestemmelsen af Danmarks femte fund af japansk bynkefugl (*Saxicola stejnegeri*), mens fundet af den sibiriske/japanske bynkefugl fra Grønningen, Blåvand 20.-21. oktober 2021 ud fra sekventering af ND2-genet kan bekræftes som sibirisk bynkefugl (*S. maurus ssp. variegatus / maurus*).

Et kladogram af DNA-sekvenser fra ND2-genet, som viser hvordan den japanske bynkefugl fra Melby 28.10.2023 og den sibiriske bynkefugl fra Hvidbjerg Strand 20-21.10.2021 grupperer sig blandt referenceindivider for japansk bynkefugl (*Saxicola stejnegeri*), sibirisk bynkefugl (*Saxicola maurus*) og sortstrubet bynkefugl (*Saxicola rubicola*). Niclas Gyllenstrand, Centrum för Genetisk Identifiering ved Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm.

Sibirisk bynkefugl ssp. variegatus/maurus 3K+ han, Gedser, 23. maj 2012. Her ses brede, hvide nakkesider adskilt af et smalt, ukomplet sort bånd. Ses denne karakter i kombination med en stor hvid overgump, der er længere end den synlige del af halen, kan japansk bynkefugl udelukkes. Hanner, som ikke viser synligt hvidt i halen, kan udelukkes at tilhøre racen hemprichii, hvorfor de publiceres som ssp. variegatus/maurus. Foto: Morten Scheller Jensen.

Sibirisk bynkefugl ssp. hemprichii (kaukasus-bynkefugl) han, Skagen, 18. maj 2003. Bemærk den delvist hvide hale, hvor de hvide tegninger dækker mere end halvdelen af halens totale længde. Hanner af underarten hemprichii af sibirisk bynkefugl, hvis primære yngleområde er i Kaukasus, adskiller sig fra nominatracen (og fra japansk bynkefugl) ved at have hvidt i halen, og ofte i en sådan grad at den ligner halen på stenpikkere. Hanner af underarten variegatus (steppe-bynkefugl) kan også vise hvidt i halen, men som oftest når det hvide ikke længere end 1/3 ud på halen. Foto: Ole Krogh.

Sibirisk bynkefugl hun ssp. hemprichii/variegatus/maurus, Husby Strand, Fyn, 7. oktober 2003. En generelt lys og relativt ensfarvet fugl med hvid strube og svagt ferskenfarvet underside. Sådanne fugle, der i tillæg til ovennævnte viser en bleg og hvidlig/sandfarvet overgump, falder med den nuværende viden uden for variationen hos japansk bynkefugl. Det er som oftest ikke muligt at racebestemme hunner af sibirisk bynkefugl. Foto: Ole Krogh.

Sibirisk bynkefugl 1K hun ssp. hemprichii/variegatus/maurus, Thyborøn, 21. oktober 2021. Den lyseste sibiriske bynkefugl blandt de danske fund. Værd at bemærke er især manglen på kontrast mellem strube og bryst/bug samt den lyst sandfarvede overgump. Foto: Allan Kjær Villesen.

Sibirisk bynkefugl 1K han ssp. variegatus/maurus, Grønningen, Blåvand, 20. oktober 2021. Bemærk den overvejende hvide og svagt rusttonede overgump. Sådanne overgumpstegninger ligger uden for variationen hos japansk bynkefugl. Mange unge hanner af sibirisk og japansk bynkefugl er dog dragtmæssigt næsten identiske, hvorfor kun fugle i den ekstreme ende af variationsspektret kan bestemmes. Artsbestemmelsen af denne fugl er støttet af DNA-analyse. Foto: Ole Zoltan Göller.

Japansk bynkefugl 1K han, Gedser Odde, 31. oktober 2017. Bemærk især overgumpen, som er tydeligt tofarvet bestående af rustfarvede og hvidlige fjer. Artsbestemmelsen af denne fugl er støttet af DNA-analyse. Foto: Asbjørn Jensen.

Japansk bynkefugl hun, Skagen, 16. oktober 2008. Danmarks første fund og det ene ud af blot to fund, hvor bestemmelsen ikke er støttet af en DNA-analyse. Hunner af japansk bynkefugl er generelt mørkere og varmere farvet end hunner af sibirisk bynkefugl. Bemærk også denne fugls udprægede rustfarvning på undersiden (som står i kontrast til den lysere strube) og i særdeleshed på overgumpen. Fugle med dette udseende anses med den nuværende viden for at ligge uden for variationen hos sibirisk bynkefugl. Foto: Søren Kristoffersen.

Japansk bynkefugl hun, Stevns 18. oktober 2013. Danmarks andet fund og et individ, som er meget lig fuglen fra Skagen i 2008. Foto: Torben Sebro.

Halsbåndstroldænder

På mødet kiggede Sjældenhedsudvalget de mange fotos igennem af halsbåndstroldænder, der er registreret ved Gammelgab Søerne, Nymindegab (RB), Hegnet, Holmsland Klit (RK), Skjern Enge (RK), Mossø og Klostermølle (ÅH) i perioden 2018 til 2024. Der kunne ikke konstateres forskelle i fjerdragt eller bløddele på fuglene. Da der heller ikke er datooverlap mellem fundene, blev det besluttet, at alle fundene fra de nævnte lokaliteter i perioden 2018 til 2024 regnes som samme individ med følgende forekomster:

- 19-21/11 2018, Skjern Enge (RK).
- 12/12 2018-20/1 2019, Skjern Enge (RK).
- 1-4/1 2020, Skjern Enge (RK).
- 4/1-1/2 2021, Skjern Enge (RK).
- 2-27/2 2021, Mossø og Klostermølle (ÅH).
- 3-5/1 2022, Skjern Enge (RK).
- 5-9/2 2022, Mossø og Klostermølle (ÅH).
- 25-28/1 2023, Skjern Enge (RK).
- 12/2-17/4 2023, Hegnet, Holmslands Klit (RK).

- 17-30/10, 1-18/11 og 31/12 2023, Hegnet, Holmslands Klit (RK).
- 31/10-1/11 og 25/12 2023, Gammelgab Søerne, Nymindegab (RB).
- 1-6/1 og 25/1 2024, Hegnet, Holmsland Klit (RK).
- 13/1, Skjern Enge (RK).
- 16-20/1 2024, Mossø og Klostermølle (ÅH).

Referencer

Cade, M. & Collinson, M. 2015. Stejneger's Stonechat in Dorset: New to Britain. *British Birds* 108, pp. 423-428.

Collinson, J. M., & McGowan, R.Y. 2012. A genetic analysis of the first British Siberian Stonechat. *British Birds* 105: 318–321.

Hellström, M. & M. Waern 2021. Vitgumpad buskskvätta och amurbuskskvätta - Raritetskommitténs granskning av de svenska fynden. *Vår Fågelvärld* 2, 2021, s. 30-40.

Hellström, M. & M. Waern 2023. Identification of extralimital Siberian and Amur Stonechats. *British Birds* 116, issue 1, pp. 41-53.

BirdLife Norge, 2023. Fem nye arter på oppdatert Norgesliste. Publiceret 2. juni, 2023 på <https://www.birdlife.no/organisasjonen/nyheter/?id=3252>

Birdlife Sverige, 2023. Raritetskommittén – Raritetskatalogen. <https://birdlife.se/rk/raritetskatalogen/flugsnappare-naktergalar-blastjartar-rodstjartar-buskskvattor-stenskvattor/>

Gill, F., D. Donsker & P. Rasmussen (eds) 2024: IOC World Bird List (v 14.1): doi: 10.14344/IOC.ML.14.1. <http://www.worldbirdnames.org>